

EAKTúra

2008/1. május
II. évfolyam 3. szám

a Hajdú-Bihar megyei Fiatal Alkotók Közösségének
kulturális és művészeti folyóirata

Gulyás László: Spirál (fotó), 2005

És azután

És fejem a párnára hajtani
Azután a kemény álmot megálmodni
És felkelni
Azután a vállamról a keménységet lesöpörni
És magamra gúnyát ölteni tenni venni
Azután eltöprengeni
És a világból kiszaladni
Azután az égre kikönyökölni
És füstöt a tüdőbe kergetni
Azután báránnyelűt fűjni
És a Napot szívem alá söpörni
Azután ingzsebből a holdat kibiggyeszteni
És az ablak alá osonni
Azután a homlokra álmot csókolni
És a hazafelé úton dúdolni
Azután csöndben hallgatni
És a verset megírni
Azután a szélnek eresztetni
És a cipőt levetni
Azután levetkezni
És fejem a párnára hajtani
Azután a kemény álmot megálmodni

Sendiert 2007. 10.30

Könyvajánló: Megjelent Birtalan Ferenc budapesti kortárs költő legújabb verses kötete „Csak kékre lépj” címmel a HUNGAROVOX kiadó gondozásában. A kötet megjelenése nagyon reprezentatív igényes grafikai munkával fűszerezve, funkciójának megfelelően arra csábít, nézzünk bele a könyvbe! A kötet lehetőséget nyújt arra, hogy elmélyedjünk Birtalan költői világában. Aki még nem ismeri a szerzőt: www.birtalan.hu/ferenc

Szilágyi Adrienn: A hegedű és a lány

Elza már túl volt a húszon. Tíz éves korában tanult meg hegedülni, s az élete értelmévé magasodott a hangszer. Egy baj volt csupán; nem volt az övé. Pedig mennyire szeretne volna birtokolni, magáévá tenni, s nem engedni el többé sohasem. Nem lazítani a húrokon, közben pedig gipszformába önteni a megelevenedő hegedűtestet, amint játszik rajta. Kölcsönhangszer volt. Elza tudta. Mindig, hogy hazudtak neki, ez a szépség nem lehet az övé. Ilyen csodák nem léteznek. A szerelem is pontosan ilyen gyászruhát húz magára. Megérinted, aztán kiderül, hogy más már bilincsbe verte a szívét. – gondolta. Vivaldit hallgatott. A Négy Évszak telét, mi lágy hópihével takarta be lelkét, s ez a hideg természet, a jégkristályos érzület, ez a jeges barlang volt az ő menedékhelye. A Tél zenéje. Ilyenkor bőrén érezte a borzongást, amint villámszerűen átfut rajta, majd körkörös mozdulatokat tesz a gyönyörűség bent, a szíve közepében. El kellett játszania. Ihletet kapott hozzá. A sarok felé pillantott. A piros burokból építkező tok állt ott teljes méltóságában, mintegy dacolva a sehová nem tartozás érzésével. Elza felvette, kicsomagolta, üde csókot lehelt fatestére, megnézte a húrokat, aztán, ha lelkének apró rezdülései megmoccantották a húrok adta keménységét, behangolta. A vonó következett. Feltekerte; ne legyen túl erős, se túl lágy, hogy amolyan arany középutas valóságban foghassa a kezébe. A kötelező gyanta is megvolt. Párszor végigzongorázott a lószőrök fehér szárazságán, s készen állt a nagy feladatra. Jobb kezében a vonó, bal kezében a hegedűtest. S ez a két elveszett objektum, a vonó és a hangszer, olyan türelmetlenül várta, hogy egy végső Elza által kiváltott coitusban egyesüljenek, hogy a lány bőrén érezte a vágakat. Ha tudták volna – gondolta – hogy ez az utolsó!

Félve érintette meg a húrokat, így aztán a kezén végigfutó remegés vibrációvá reinkarnálta a hangokat, melyek úgy szóltak, hogy belesajdult minden porcikájába. Miért? Miért nem lehet az övé? Egyszer, amit szeret. Túl nagy kérés volt ez. Vissza kell adnia a hangszernek. Ő csak az időt vesztegeti. Már túl „öreg”

ehhez. Le van rendezve a dolog. Be kell fejeznie az egyetemet. De aztán, ha kereső ember lesz, vesz egy hegedűt, igen. Egy gyönyörű szép hangszer, ami csakis az ő tulajdonában lesz. Kettejük feloldhatatlan idegenség-magányát fogja megoldani. Megszüli a pénzből a predestinált összhangot. Akkor majd élhet. S Elza csak játszott-játszott, szeméből patakzottak a könnyek, már nem látott a tekintete elé hulló vízeséstől, a hangszer is megfázott a rázúduló nedves hullámoktól. Köhögni kezdett. Berekedt. A hang érdesen nyilallt ki testéből. Elza nem hallotta. Csak a fájdalmával törődött. Egoista színeket öltött magára. A hangok csak fulladoztak, mígnem egyszer elszakadt az egyik húr. Elza meglepődött, de bánatából ez sem mozdította ki. Játszott a többi három húron. S olyan vad szenvedéllyel húzta a vonót, s rakta oda nyomatékkaival az ujjait, hogy lassan érezte, összeroppan súlya alatt a kölcsönhangszer dereka. A hegedű már minden reumas panaszt el tudott volna dúdolni, de Elza nem hallotta. Az elveszíteni készült hegedű miatti fájdalom a visszájára fordult. Nem érdekelte a lányt már semmi, csak az, hogy az övé maradjon. Órülként szorongatta a hegedűt, s gyilkos játékával összeroppantotta. A hangszer megkönnyebbült; ez hát a halál, s mosolyogva szálltak fel dúr-mollhangjai a mennybe.

Elza felébredt a gonosz kábulatból, amint kezében látta nemhegedűjét. A lelke még ott reszketett, hallatva az utolsó meggyötört hangokat magából, de már az ég felől visszhangzottak Vivaldi megbetegedő hangjai.

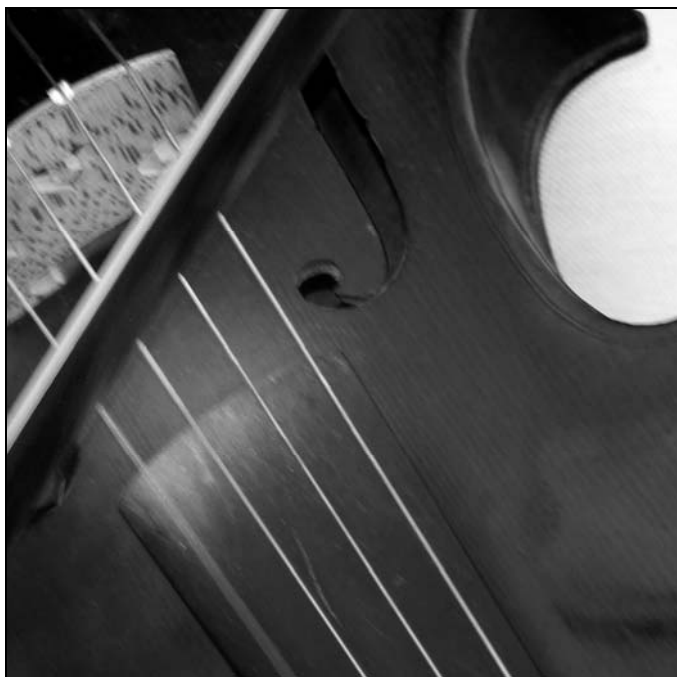
A lány állt némán, kezében a törött hegedű, s azt gondolta, hogy mostmár az övé. Halottan a birtokába mászott a vágott tárgy. Eltemeti, s minden nap megöntözi a sírját. Talán egyszer kinő belőle a fa, amiből új élet faragható. Adós lesz az árával, de keményen dolgozik, s kifizeti. Most kezdett el könnyezni újra. Megtört. Ezután nem akar hegedűt. Nem érdemelné meg. Megölte őt.

Nem vette észre, hogy beteg, hogy a coitus erőszakká fajult, s ő ebben nem hozhatott létre egy saját hegedűt. Letakarította a testről a szétszakadt húrokat, összeillesztette a darabokat, beletette óvatosan a tokba, s rácsukta a koporsófedőt. A piros burok újra a sarokban állt, csak benne már egy elpusztult szépség könyörgött a feltámasztásért. Elza eltemette a lelkének egyik darabját. Bolond lány. Illúziókban élgondolta a halott, mindent látó, halló hegedű.

A lány soha többé nem játszott. Meghalt ő is. Eltemette saját lelkét is. Kiáshatatlan volt.

A hegedűt évtizedek múlva keresték csak a zeneiskolában. Akkor fedezték fel, hogy hiányzik. Elza a földben, a hegedűtök a padláson. Visszakapták a kincset. Ránéztek, megsiratták, s elvitték őt egy orvoshoz, aki képes feltámasztani a hangszereket. Két hét múlva élt. Új húrokkal, összeragasztott testtel, megvásárolt lélekkel. Egy idegen kislány próbált rajta játszani. Két évig voltak együtt. Az idegen feladta. Ő pedig örök vándorként járkált a zeneszerető kezek közt. Senki sem tudta, hogy halott lelke ottmaradt egy rég eltemetett lélekben; Elzában.

2007-09-03

Az illusztrációkat Rékasi Attila készítette

Fegyverneki Gergő: Cenzúra

Egy .a. nő

Meg egy ...z

férfi

.....v.

után

a ..k.....

b... -

..k.

2007

Juhász Anett: Kalevala a Modemben

2008. április 4.-én mutatták be a debreceni Csokonai Színház és a Fortedanse közös produkcióját, a Kalevalát. A darab a már egy hónapja tartott bemutató óta nem sok kritikát kapott. Ennek több oka is lehet, hiszen nem tagadhatjuk nehéz ezt a színpadi alkotást értelmezni. Munkámban próbálom összefoglalni azt is, hogy miben különbözik ez a Kalevala az eredeti finn műtől, hiszen az adaptáció következtében szembetűnően más Kalevala-világ tárul a közönség szeme elé. Tény, hogy távol áll, ennek ellenére a saját műfajában, a Kalevalától elvonatkoztatva kiemelkedő alkotásnak tartom. Finn szakos lévén megérintett a közeli téma, ezért kezdtem el vele foglalkozni.

Nem ez az első színpadi Kalevala darab hazánkban. Már a 70-es évek elején a Thalia Színház is színpadra vitte Lönnrot munkáját. A magyar előadás Finnországban is nagy sikert aratott, annyira, hogy hatása később több finn Kalevala produkción is érződött. Emellett Koczogh Ákos 1984-es Kalevala feldolgozása is nagyon eredményes volt. A Kalevala hatása páratlan nemcsak a finn, de a magyar kultúra más területén is. A zene területén Kodály Zoltánt, az irodalomban többek között József Attilát és Buda Ferencet is beemeli a Kalevala vonzáskörzetébe. Miben rejlik ez a páratlan hatása? Abban, hogy a Kalevala egy univerzális, egyetemes alkotás, mely felölel olyan témákat, mint például a világ keletkezése, természet születése, kereszténység megjelenése. Emellett, sajátos belső értékekkel is rendelkezik, amely a legkülönbözőbb embereket is meg tudja ragadni.

Ennek a belső sokféleségnek, és a személyes indítatásnak is köszönhető, hogy Horváth Csaba, az előadás koreográfusa és rendezője felelevenítette a témát. Horváth Csaba a fizikai színház műfajának magyar képviselője. A fizikai színház még nagyon új műfaj hazánkban, mit is takar ez kifejezés? Az új fogalom lehetséges meghatározását, mint a fizikai színházi koreográfus szak beindítása miatt, az oktatási miniszterhez írt kérelem definíciójában találhatjuk meg a legpontosabban: „A fizikai színház egyszerre jelenti a mozgásban rejlő fizikális aspektusok használatát, és a társművészetek nyújtotta korszerű lehetőségek integrálását, a vizuális és audió elemek, valamint a különböző (önállóan is érvényes irányzatokként létező) mozgásformák, stílusok komplex, új esztétikai tartalmat létrehozó használatát. A fizikai színház alkotói aspektusa a formai és stílusbeli határok lebontására törekszik és önálló fogalmazásmóddal hoz létre új értékeket.” Tény az, hogy a darab teljesen megfelel a fogalomnak, ez is lehet az oka, hogy a közönségből annyi furcsa érzést váltott ki.

A díszlet egyszerű, mégis lehetőségeihez mérten egyedülállóan tölti be a rendelkezésére álló színpadként elhatárolt teret a Modemben. A terem eredetileg is fehér

háttere jól passzol, és még jobban idézi a fehér padlózattal a tisztaságot és a téli skandináv vidéket. A játék terét (díszlet: Antal Csaba) a szín szélében húzódozó, áttetsző tüllfal vágja ketté: egyszerű térforma, egyfajta átjáró vagy diadalkapu, melynek hatalmas nyílását váltakozó színekben felgyúló fénycső-lénia keretezi. A díszletet szétszórt fehérre festett fatuskók alkotják, amelyeket elsősorban a szereplők használnak mozgásos kompozícióik során. Jellegetes jelenete a darabnak a favágás is, melyekhez eszközként szintén a fatuskók szolgálnak. De a fatuskókkal valósul meg a díszlet legeredetibb ötlete az a fényjáték, amint vetítő segítségével tűz lángokat vetítenek a fatuskókra. A szereplők jelmeze (Benedek Mari) egységes: csak kismadrágot illetve melltartót viselnek, csizmával, testükön egyszínű egyszerű nonfiguratív motívumok vannak festve. Az erőteljes mozgás következtében a második szín végére a motívumok már csak elmosódva látszódnak, de ez az erős testi energiakifejtés mellett azt gondolom természetes. Szálinger Balázs alakította át a Kalevala szövegét az előadásnak megfelelő színpadi változáttá. Mit kapunk a Kalevalából Szálinger Balázs adaptációja után? Egy sajátos dramaturgiai olvasatot, amiből a szöveg tényleg az eredeti mű verstani hangzásvilágára emlékeztet, ám tartalmilag a Kalevalából igen kevés. Egy hártya maradt a szövegből, szűz cselekményváz, szereplők, és a központi téma a szampó. Akinek új a fizikai színház műfaja és elsősorban Kalevalát vár a darabtól, a szöveg következtében olyan érzése támad, mintha csak foltokat, jelenteket kapna az egykori nagy egészéből, amely mellett inkább mozgásokat olykor meghökkentő akrobatikus mutatványokat láthat. Ezek az erős mozgáskonstrukciós jelenetek is lehet a magyarázata, hogy nincs finoman kidolgozott szöveg. Az ilyen színházban úgy tűnik már nincs szükség rá. Véleményem szerint ez nem magyarázat a sajátos szövegre, mert akkor is lehetett volna egészségesebb vagy a beemelések mellett is egységesebb. Azzal, hogy egy sérült alapszöveg a Kalevala szövege, maga után vonja, a többi sérülést is. Láncreakció, amely kihozza, hogy sok helyen nem érzékelhető a harmónia a mozgás és a szöveg között. Az eredeti műből, a maradék hártya-szövegben egyes jelenetek vannak kihangsúlyozva, ami szintén nem arányos, (például a sör-epizód, ahol külön Csapos szerep jelenik meg - Horváth Lajos Ottó által). A hártya pedig, hogy újra valami teljessé álljon össze, (vagy próbáljon összeállni) Szálinger Balázs természetvédő akciót visz be: kihangsúlyozva a jegesmedvék pusztulását és a globális felmelegedés adta többi negatívumot. A kihangsúlyozás olyan mértékű, hogy a szakszövegek egy ismeretterjesztő adásba beleillenek. A darab két felvonásból áll, nagyon nagy szakadék van a kettő között. Az első mozgalmas párbeszéd rész után, a második felvonás központi mozzanata a szélfogó felállítása, amely monumentális méretéből következően hatalmas munka, sokkal lassabbá teszi az egész jelenetet, így a munka mellett a párbeszéd rész is kevés.

Ebben a jelenetben már látható a szereplők természetes kifáradása is. A szélfogó építése alatt, a várakozó nézőknek rengeteg ideje van elmélkedésre, már-már az önvizsgálat határára kerül. Ám akkor van igazán lehetősége felfigyelni a skandináv világot idéző norvég művész Nils Petter Molvaer zenéjére, amely a magányos természettől elvágott finn világot idézi melankolikus hangulatával.

A szereplők száma és karakterük is változott a finn eposzhoz képest. Eltérések kapcsán szembetűnő, a főhős karaktere. Szálinger Balázs szövege az idős Väinämöinent (Mucsi Zoltán) már, mint életébe belefáradt megtört aggot ábrázolja. Elias Lönnrot Kalevalájának főhőse sokkal energikusabb s dinamikusabb személyiség öregkora ellenére. A színpadi Väinämöinen, a darab végén, a szélfogó felállítása közben már csak háttérbe húzódó kis figura. Magyarozatunk lehet erre az, hogy a rendező előre akarja érzékelteni Väinämöinen eltűnését, ami az eredeti szövegben benne is van, ha ez a cél, akkor egy gond van: a darab szövege nem tér ki arra, hogy a mű végén mi történik a főszereplővel. Szó sincs a debreceni Kalevalában a Megváltó eljöttéről, és Väinämöinen megsértődéséről. Ennek következtében, egy teljesen új Väinämöinen jelenik meg, aki sokkal közelebb áll Madách Imre: Az ember tragédiája Ádámjához. A Kalevala végén, a felépített szélfogó tetején ülő Nap (Vati Tamás) és Väinämöinen vitája egyben a mű tetőpontja, szintén Madách drámájából Ádám és Isten beszélgetését idézi (15. szín). Érdemes még kitérnünk Földeáki Nóra alakítására, aki a koránál jóval öregebb Louhi karakterének alakításával, nagyot dob az egész előadáson. Határtalan átéléssel játssza szerepét, emellett ereje is példamutató, ahogy a szövegre és a törékeny testével szembeni erős mozgásokra egyszerre tud figyelni. Félelmetes és többszöri ismétlése már-már idegesítő a csecsemőhangot utánzó ordítása, Louhi lányát alakító Varga Gabinak. Ez a hang beazonosíthatatlan és funkciójában meghatározhatatlan része a darabnak. Mercs János jegesmedvebőrben teljes kórrajzot ad a jegesmedvék testében végbemenő változásokról, amelynek kihangsúlyozására és a félelemkeltésre ő is hasonló elrettentő hangot hallat, mint Louhi lánya. A darabban egyfajta mesélő is megjelenik, szerepét a Szauna (Kádás József) tölti be, akit nem mint különálló mesélőt kell elképzelni, hanem mint a fizikai mozgások szerves részét. Mindenhol jelen van, olykor vulgáris nyelven fogalmazza meg a történeteket, vagy konstatálja a szereplők párbeszédét. Lemminkeinen (Krisztik Csaba) története is úgy jelenik meg a darabban, mint a Szauna által elszavalt esemény, amelyet a szereplők mondhatni „eljátszanak”. Maga a Szauna név és a szereplő kapcsolata onnan eredeztethető, hogy úgy, ahogy a szauna jelen van a finnek mindennapi életében, úgy szimbolikusan kap szerepet ebben az emberiségdrámában is. A szauna egy központi hely a finnek életében, így tölt be központi szerepet a mesélő-Szauna a darabban.

Debrecenben már láhattuk Horváth Csaba A tavasz ébredése című darabját. Azon műre, még ráhúzhatjuk, hogy az alapul szolgáló darab s az előadás harmonikus kapcsolatban van, hiszen a történet lényegileg a test felfedezésére és megélésére, felszabadítására és megszenvedésére épül. De amint bevezetőmben is kitértem már rá, szerintem a Kalevala és ez a színpadi alkotás nagyon távoli kapcsolatban van. Ennek ellenére, azt sem tehetjük meg, hogy elvonatkoztathatunk a Kalevala alkotta kerettörténetről, és kategorikusan kijelentjük, hogy ez a darab nem Kalevala, mert akkor azt is állítjuk, hogy nincs semmi kohézió a darabban, pedig véleményem szerint az a vékony hártya, ami a Kalevala a műből elengedhetetlen a darab értelmezése során és ez maga az összetartás.

Egy ilyen darab egyértelműen megosztja a közönséget, beszélgetések tárgya lesz, s egyik beszélgetésében Horváth Csaba ki is hangsúlyozta, hogy tulajdonképpen ez volt a célja. Merem azt állítani, hogy a magyar közönség még egyszerűen nem befogadó egy ilyen produkcióhoz. Az, hogy az új színházi produkcióban nem mondanak el mindent, s jobban a saját interpretálásunkra kell támaszkodnunk, nem mindenkinek megnyerő. De, emellett, az sem hanyagolható el, hogy a témával és a szöveggel való helyes bánás esetén biztos, hogy még érthetőbb lett volna a darab. Érdekes még kitérni arra, hogy a finnek mit gondoltak erről a darabról. Néhány debreceni finn ismerőstől tudom, hogy ők befogadták megbotránkozás nélkül a darabot, hiszen szerintük feljűk már annyiféle Kalevala van, hogy ez az alkotás beilleszthető az ottani Kalevala-kanonba. A magyar színpadon még sem a Kalevalának, sem a fizikai színháznak sincs kánonja, ezért sem tudta behelyezni a magyar néző a darabot. Persze tisztelet a kivételnek, mert voltak a sorok között nagyon lelkes befogadók is de összességében, ez a darab nem érett meg a magyar színpadra. Bízunk benne, hogy Finnországban, vagy az elkövetkező módosítások után nagyobb sikere lesz a hazai színpadon is.

Komlósi Kornél:

Gondolatok Huszárik Zoltán Szindbádjáról

Huszárik Zoltán a modern magyar filmművészet kiemelkedő, új utakat kereső, megkerülhetetlen alakja. 1971-ben elkészíti első játékfilmjét, a Szindbádot, mely addig soha nem látott képi-hangulati megoldásokkal élve beírta magát a magyar művelődéstörténetbe, ahogy a film operatőre és főszereplője, Sára Sándor és Latinovits Zoltán is. Krúdy Szindbád -novelláiból nem hiszem, hogy valaha is lehetne jobb filmet álmodni, bár hozzá kell tenni, hogy a legmegosztóbb magyar filmek egyike-kevesek életre szóló élménye.

Már az elején le kell szögezni: aki a színészkirályt akarja látni, csalódnia fog. Latinovits talán ebben a fimben, tudom lehet túlzó, de saját magát alakítja, ezt az is bizonyítja, hogy szinte összeforrt az emberek tudatában Szindbáddal. Minden bizonnyal, nem hiába. A film legnagyobb erénye, hogy a „krúdyasságot” tökéletesen megteremti, s itt megemlíteném, hogy általában lírai hangvétellű filmként aposztrofálják, de én tovább mennék, meglátásom szerint a lírai jelző itt a különleges érzékenységű jelenetek füzérének szól, nem pedig Krúdy nyelvezetének. Én tehát nem csupán lírai hangvétellűnek nevezem, hanem egyszerűen költészetnek, mert a képi-hangulati megoldások abszolút összhangban vannak Krúdy zseniális prózájával, amit én amúgy is költészetnek nevezek, de itt egyszerűen más nézet sértő a filmre nézve. Latinovits szájából pedig ezek a szavak igaz költészetté állnak össze.

Nem mehetünk el szó nélkül a film képei mellett. Legtömörebben a szokatlan jelzővel illetném. Már itt is érezhetjük, hogy Huszárik és Sára nem a nagyközönségnek forgatott. Ami persze nem baj, sőt, Krúdy világát úgy meg sem lehetne közelíteni. A húsleves zsírkarikáinak „életébe” való betekintés vagy a csontvelő remegésének képi megvalósítása egyszerűen zseniális.

Nagy kérdés, hogy dialógusok vagy monológok váltakozásából áll e össze a Szindbád, véleményem

szerint mindenképpen az utóbbi megállapítást érdemes tovább boncolgatni, hiszen a szereplők szinte kivétel nélkül monologizálnak. Nyilván ez a talaj volt a legmegfelelőbb arra, hogy hitelesen vissza tudják adni Krúdy amúgy is bonyolult szerkezetű nyelvezetét. S nem utolsósorban a monologizálásnak köszönhetően a jelenetek még sejtelmesebbek lettek, még nagyobb hangsúlyt kaptak a szavak. Vágyak, életek és sorsok folytonos elbeszélésére gondoljunk ezalatt. Ebből is következik, hogy a film egy pillanatnyi szusszanást sem engedélyez. Ám az ebéd-szertartás jelenetében Szindbád és a pincér, Vendelin monológja hirtelen dialógusba vált.

A történet Szindbád keserédes bolyongását eleveníti fel, az érzéki örömeikön és a kulináris élvezetekén át. Emlékeit életre hívja: sorra látogatja volt asszonyait, volt életeit, Majmunkát (Dayka Margit felejthetetlen alakítása), Fruzsínát, Lenkét (Ruttkai Éva), Irmát, Fannit, Setétkét és a többieket. Egy pillanatig sem kérdőjelezhető meg az elkerülhetetlen végzet, ami ellen Szindbád nem hogy nem tesz, hanem táplálja, növeszti azt, s bolyongása végső állomása a templom lesz. Kár egyetlen jelenetet is kiemelni, de mégis megteszem. A Szindbád legismertebb és számomra legmegrázóbb képsorai a virágáros lány halálát mutatják be. "Szeretnék meghalni és nemsokára meg is fogok halni" - mondja a lány Szindbádnak egy mulatóban kezében egy kosár virággal. Később megkéri Szindbádot: "Kérem az urat, kísérjen haza". A ház előtt állnak. A lány búcsúzóul csak annyit mond: "Kérem maradjon itt a ház előtt. Valami virágot ledobok önnek az ablakomból, ha szobámba értem... Ön jó fiúnak látszik". Néhány pillanat múlva a virágáros lány vérét Szindbád lábai előtt elissza a hó.

Egy csipetnyi kortárs (most) Derecskén

- mankó a kortárs galériákhoz -

„Meggyőződésem, hogy a világ mondani akar nekem valamit, üzeneteket, felhívásokat, jeleket küld.”

(Italo Calvino)

Az öt éve működő Oázis Ifjúsági Galériában – ahol rendszerint fotográfiákat mutatnak be – a hagyományoktól eltérően a szervezők legutóbb a képzőművészet egy másik ágát, a festészetet népszerűsítették, a Hajdúsági Nemzetközi Művésztelep japán, szlovák, szlovén, ukrán, finn és hazai művészeinek remekeiből összeállított válogatással. Az ötlet, mint azt az érdeklődés és a visszhang tanúsította, korántsem volt rossz.

Kortárs és modern képzőművészet – hajlamosak vagyunk a szó hallatán hirtelen előítéletesek lenni, mondván, hogy „ilyen krikszkrakszot én is tudok csinálni”, „nincs ebben semmi művészet” vagy „ilyet még a gyerek is megrajzol”. Mások ugyan tiszteletben tartják az alkotói folyamatot, mégis bátortalanok elmenni egy ilyen kiállításra, gondolván, hogy úgy sem értenek meg semmit az elvont elmékből. Ezek a sztereotípiák azonban gyakran hamisak, vagy egyszerűen arról van szó, hogy az emberek lusták és közönyösek, nem képesek beleugrani egy olyan hermeneutikai játékba, ahol a mű értelmének kibogozása közben saját énjüknek definiálását is megkísérelhetnék. Talán félünk? Kitől? A művésztől? A műtől? Esetleg magunktól?

Használati utasítás: megvallom, magamnak is le kell küzdenem egy akadályt. Ez pedig az, hogy egyéni kiállításról már több alkalommal is volt szerencsém recenziót írni, de csoportos kiállításról, ahol különböző korú, ráadásul különböző nemzetiségű művészek szerteágazó lelkivilágát kell górcső alá venni, még nem. A kezdeti bátortalanság ellenére legyünk amondók, és merjünk belefogni a feladatba.

Kiállító tér. Több alkotó, többféle stílusú mű. A művészetekhez kevésbé értő kiállítás-látogatónak is feltűnhet, hogy itt valami nagy értékű dologról és professzionalizmusról lehet szó. Amire a képekről az első ránézésre sugárzó „anyagi” minőség mellett a galéria falára felszerelt biztonsági kamerák létéből is következtethetünk. De ne legyünk ennyire könnyelműek, fogjuk meg a munka időigényesebb, úgymond nagyobb végét, és vessünk egy pillantást a képekre.

Egy-egy színcsoport, egy árnyalat, egy impresszió egy-egy érzés. Szédülni kezdünk, túl sokan vannak.

Apropó, tömeg. Ki kell iktatnunk a társaságot. Most csak a híd létezik. A híd köztem és a mű között. Mekkora téboly! Azonnal el kell olvasnom a kép alatti nevet és címet. Nem rossz ötlet! Nagymértékben segíti az értelmezést, de manapság már az sem meglepő, ha éppen nehezíti. Ne féljünk! Bátran adjuk át magunkat a gyönyörnek, ne törekedjünk azonnali teljesítményre! A lassú ízlelgetés közben az álruha lehullik, s közben kibontakozik az igazi értelem.

Ha esetleg a nagy nézelődésben, mégis szóba elegendne valakivel, és a képek tartalmáról próbálnának érdemben megnyilatkozni, nehogy meglepődjön, ha alkalmi nézőtársa teljesen másmilyennek ítéli meg ugyanazt a képet, mint Ön! Ilyenkor nem szabad megfejtkoznünk arról, amit Ignotus mondott, miszerint „a művészet nem tudomány”, ahány néző, annyi értelmezés. Elvileg nem vagyunk egyformák.

Csak egy alternatíva

Azért is tűnhet nehézkesnek egy csoportos kiállításról beszélni (pláne írni), mert óhatatlan, hogy egyes művészek bizonyos alkotásai előtérbe kerülnek, míg más művészeket szóba sem hozunk. Be kell érünk ezért egy szubjektív összefoglalóval. Mindenesre igyekszem többféle művészeti áramlat reprezentáns darabjáról szólni, hogy kedvet csináljak a Hajdúsági Nemzetközi Művésztelep kiállításának megtekintésére. Könnyebb a dolgunk egyfelől, ha László Dániel festményeivel szemezget egy „egyszerű” néző. A Szenzaria Csoport tagjaként a figurális ábrázolás híve az alkotó. Az avantgardista absztrakciónak, a nehezen értelmezhető elvontságnak hátat fordítva László Dániel olyan képet fest a nagy elődök tiszteletének jegyében, amire az átlag ember azt mondja: ezt kitenném a falra. Megerőltetés nélkül felismerjük a festményén a kisfiút a kislánnyal, amint kitekintünk az ábrázolt boltíves ajtónyíláson. Egyfajta újraidézése ez a réginek. A posztmodern kulcsszava a viaszta, amibe hiába is akarunk újat írni, mindig átüt rajta a régi. A régi festészeti kódok pedig jobban rögzültek a többségben, így azokat könnyebben is érthetjük. Ez művészet.

Néhány lépéssel arrébb egy másfajta művészetet látni, amit most Aknai János és fe Lugossy László nevével fémjeleznék. A két legendás művészt összeköti többek között a Vajda Lajos Stúdió szellemi erőtere és az 1970-es években nagyot robbant avantgárd polgárpukkasztás, a nem várt, a nem ismert megjelenítése.

A szintén legendás BIZOTTSÁG együttesből elhíresült fe Lugossy „Laca” képén szokatlan formák, szokatlan „ecsetvonások”, ami túllépi az átlagos elvárási horizontot. Csupa deviancia és rejtély ez az ábrázolás, tagadása a sablonossá vált és kiüresedett konvencióknak. Ne tessék megjedni!

Ugyan nincsen készen találva az interpretáció, de egy kis elidőzéssel a festmények előtt izgalmas fejtegetésekbe csöppenhetünk. Néhány egyszerű vonal, közepén egy nagy festékfolt, ráadásul keveredik valami kontrasztos színnel. Mi lehet ez?

Akár egy tájkép kiváltotta pszichés állapot, esetleg egy szerelmi vágy, vagy valami represszió felszínre törése a tudatalattiból? Itt minden színnek és vonalnak meg van a maga fontos küldetése a jelentés kibontakozásának céljából. És ha valóban fel akarjuk ismerni benne az alakot, úgyis felismerjük!

Számomra az egyik legérdekesebb kép Sütő Róbert Takarás című műve. Első ránézésre nem látunk egyebet csak egy vastag sötétebb csíkot, felette pedig sárga színnel van kitöltve a felület. Hátrébb lépek, majd előrébb. Megvan! Nem olyan konkrétan, de egy utcarészletet világít meg a napfény. Absztrahált épületrészek, amelyek együttesen egy érzést jelenítenek meg. Hogy miféléket, azt mindenki saját magától kérdezze...

Úgy tűnik, közkedvelt művészeink körében a groteszk figurális ábrázolás. Pap Gitta Nyílt víz című nagyméretű festményén hátborzongató alakok fürdöznek. Közöttük egy kutya is kapálódzik. A „kékzöld” víz vöröses árnyalatú. Csapzott hajú, foghiányos és aránytalan alakok rémisztő mosolya egyszerre keleti fel bennem a fürdőzés adta élményeket, de ott vizionál a fulladásos halál képzete is. Egyszerre humoros és horrorisztikus. Az aránytalan alakok felhívják a figyelmet az emberi esendőségünkre, morfológiai fogyatékoságunkra, a nyomorúságra, ahol az egyszerű szükségek kielégítésének hatalma alatt teljesen deklaráldódik a magasabb szellemi-lelki szféra. Pap Gitta képe azonnal eszembe juttatja a Kölchey Központban nemrég bemutatott Goya-kiállítást, ahol egyszerre volt jelen „szépség és fájdalom”. Ott fogtak el ilyen érzések. A 18. századi híres spanyol festő – aki

állítólag a festékeibe kevert ólomtól mérgezést kapott, aminek következtében megsüketült – élete vége felé félelmetes képeket festett örültekről, betegekről és fantasztikus alakokról. Nem csoda, ha ezeket a félelmetesen deviáns képeket „fekete festményeknek” nevezték el.

Érdekes a most Kínába kiállítani készülő Rékasi Attila T.V.L. – I. című műve is, már csak azért is, mert a fiatal alkotó kissé „elüt” kiállító társaitól. Ő maga fotográfus, de ezen a tárlaton tőle – ahogy a megnyitón a művésztelep vezetője, Marczin István szociológus mondta – egy grafikába hajló fotográfiával találkoztunk. Egy mátrixszerű felületen 20 régi női portrét láthatunk. Színdarabok szereplői? Szépségkirálynők? Időutazók? Nézzék meg, és döntsék el Önök! Ajánlom Krajcsovics Éva festményét annak példájaként, miként tudja a művész a végletekig lefejtetni a szemmel látható világról a konkrét látvány elemeit és egy rendkívül finom, letisztult - „csak” színekkel, „csak” fényekkel lényegitőt alkotni. A nemzetközi mezőnyből számomra kitűnik Hascák József dinamikus kompozíciója, mely a szpotlámpák fényében valósággal életre kel.

Zárszó helyett

Soraim vége felé érve szeretnék elnézést kérni az Olvasótól. Elnézést, ha frivol voltam, elnézést a felületességemért és elnézést kérek, ha erőszakosnak vagy épp okoskodónak tűntem. Lenéző sem akartam lenni a „hózzá nem értőkkel”, hiszen jómagam sem vagyok művészettörténész, honnan értenék én hát ezekhez? Egy célom volt csupán, kedvet csiholni a Hajdúsági Nemzetközi Művésztelep kiállításnak megtekintésére, úgy hogy közben feloldom a bátortalanságot, illetve a szakadékot a „hozzáértők” és a „nem hozzáértők” között. Higgyék el: a szépnek mindenki tud örülni, kortól, nemtől, presztízstől függetlenül, és ezt mindenki meg is érdemli. Foglalkozzunk magunkkal és környezetünkkel, akarjuk megismerni a rejtélyt! Vágja hóna alá gyorsan az újságot, és induljon el a kiállító terem - a képzőművészeti élmények igazi otthona - felé!

Fegyverneki Gergő

FAKTúra, a Hajdú-Bihar megyei Fialat Alkotók Közösségének ingyenes kulturális és művészeti folyóirata. Kiadja: Fialat Alkotók Közössége, Debrecen. Szerkeszti a szerkesztőbizottság: Komlósi Kornél, Fegyverneki Gergő, Rékasi Attila. Felelős kiadó: Rékasi Attila. Megjelenik negyedévente. Terjesztés: kereskedelmi forgalomban nem kapható, könyvtárakban, kulturális intézményekben, oktatási intézményekben fellelhető, olvasható. FAK pártoló tagoknak postaköltség átvállalásával megrendelhető. * ISSN: 1789-1167

Elérhetőségünk: * ✉ rekasifoto@gmail.com * ✉ Fialat Alkotók Közössége, 4130 DERECSKE, Köztársaság út. 107.

A kiadó az esetleges sokszorosítási hibákért felelősséget nem vállal. A megjelentetett alkotásokért minden felelősséget a szerzők kötelesek vállalni.

A FAKTúra független folyóirat, politikai szervezetektől, pártoktól nem fogad el támogatást, azokat nem támogatja!

Az újság megjelenését támogatta: Oázis KSZE, Derecske.